

Archeologienota
Heist-op-den-Berg – Liersesteenweg 197

Natasja Reyns

Bornem
2022

Colofon

Rapporten van het archeologisch onderzoeksbureau All-Archeo bv
Erkend archeoloog: All-Archeo bv, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Auteurs: Natasja Reyns

All-Archeo bv
Woestijnstraat 45
2880 BORNEM

Wettelijk depot nummer
D/2022/12.807/208

© All-Archeo bv

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever.

All-Archeo bv aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
2	Verslag resultaten bureauonderzoek	5
2.1	Administratieve gegevens	5
2.2	Archeologische voorkennis	6
2.3	Onderzoeksopdracht	7
2.3.1	Vraagstelling en randvoorwaarden	7
2.3.2	Beschrijving geplande werken	7
2.3.3	Werkwijze	8
2.4	Assessmentrapport	11
2.4.1	Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied	11
2.4.2	Historische beschrijving van het onderzochte gebied	17
2.4.3	Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader	21
2.4.4	Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese	22
2.4.5	Afweging noodzaak verder vooronderzoek	23
3	Samenvatting	25
4	Bibliografie	26
4.1	Publicaties	26
4.2	Websites	26
5	Bijlagen	27
5.1	Archeologische periodes	27

1 Inleiding

Deze archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van de aanvraag van een omgevingsvergunning waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat, de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt en waarbij de percelen helemaal buiten de archeologische zones liggen, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones,¹ zoals bepaald in artikel 5.4.1 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Het onderzoeksgebied valt niet binnen een beschermde archeologische site, noch binnen een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt.²

Alle coördinaten die weergegeven worden, zijn uitgedrukt in Lambert 72, tenzij anders vermeld.

De uitvoering van vooronderzoek zonder ingreep in de bodem gaat steeds de uitvoering van vooronderzoek met ingreep in de bodem vooraf. Het doel van een archeologisch vooronderzoek wordt immers met een minimum aan destructie van het archeologisch erfgoed bereikt.

¹ <https://geo.onroenderfgoed.be>

² <https://geo.onroenderfgoed.be>

2 Verslag resultaten bureauonderzoek

Het doel van de archeologische bureaustudie is de aanwezigheid, aard en bewaringsomstandigheden van de archeologische monumenten te kunnen inschatten, de landschappelijke opbouw van het gebied te kennen, om de impact van de werken op het aanwezige archeologische erfgoed in te schatten en daaruit concrete aanbevelingen te formuleren voor de verdere prospectiestrategie.

2.1 Administratieve gegevens

Projectcode: 2022J75

Erkend archeoloog: All-Archeo bv, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Locatie (provincie, gemeente, deelgemeente, adres, toponiem): Antwerpen, Heist-op-den-Berg, Liersesteenweg, Moretuskaasteel

Bounding box x/y Lambert 72 coördinaten:

- 173923.49, 194570.32
- 174020.04, 194678.76

Kadastraal plan:

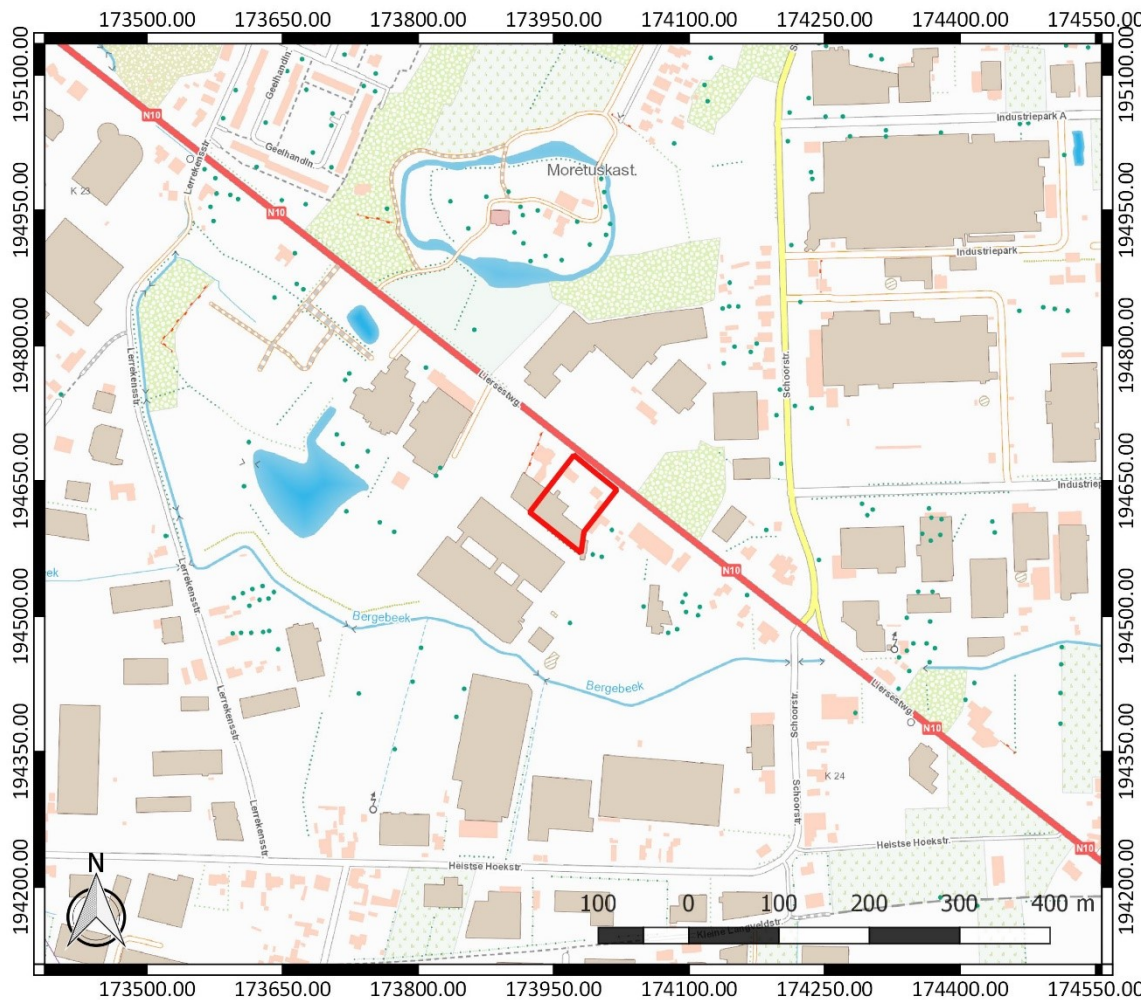

Figuur 1: Kadastraal plan met aanduiding van het onderzoeksgebied in rood (www.geopunt.be)

Kadastrale percelen: Heist-op-den-Berg, Afdeling 2, sectie I, nummers 598X, 600H en 601M

Oppervlakte onderzoeksgebied: ca. 4968 m²

Topografische kaart:

Figuur 2: Topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.dov.vlaanderen.be>)

Begin- en einddatum uitvoering onderzoek: 13/10/2022 – 29/11/2022

Relevante termen uit de thesauri bij de Inventaris Onroerend Erfgoed: bureauonderzoek, nieuwe tijd, nieuwste tijd, akkerland, bos

Verstoorde zones: er zijn geen gekende verstoorde zones.

2.2 Archeologische voorkennis

Er is geen concrete archeologische voorkennis met betrekking tot het onderzoeksgebied.

2.3 Onderzoeksopdracht

2.3.1 Vraagstelling en randvoorwaarden

Naar aanleiding van de geplande werken ter hoogte van het onderzoeksterrein werd een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd. Hierbij staat de vraag centraal wat de impact zal zijn van de geplande werken op het archeologisch bodemarchief. Op basis daarvan wordt een afweging gemaakt of verder archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem nodig is.

Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

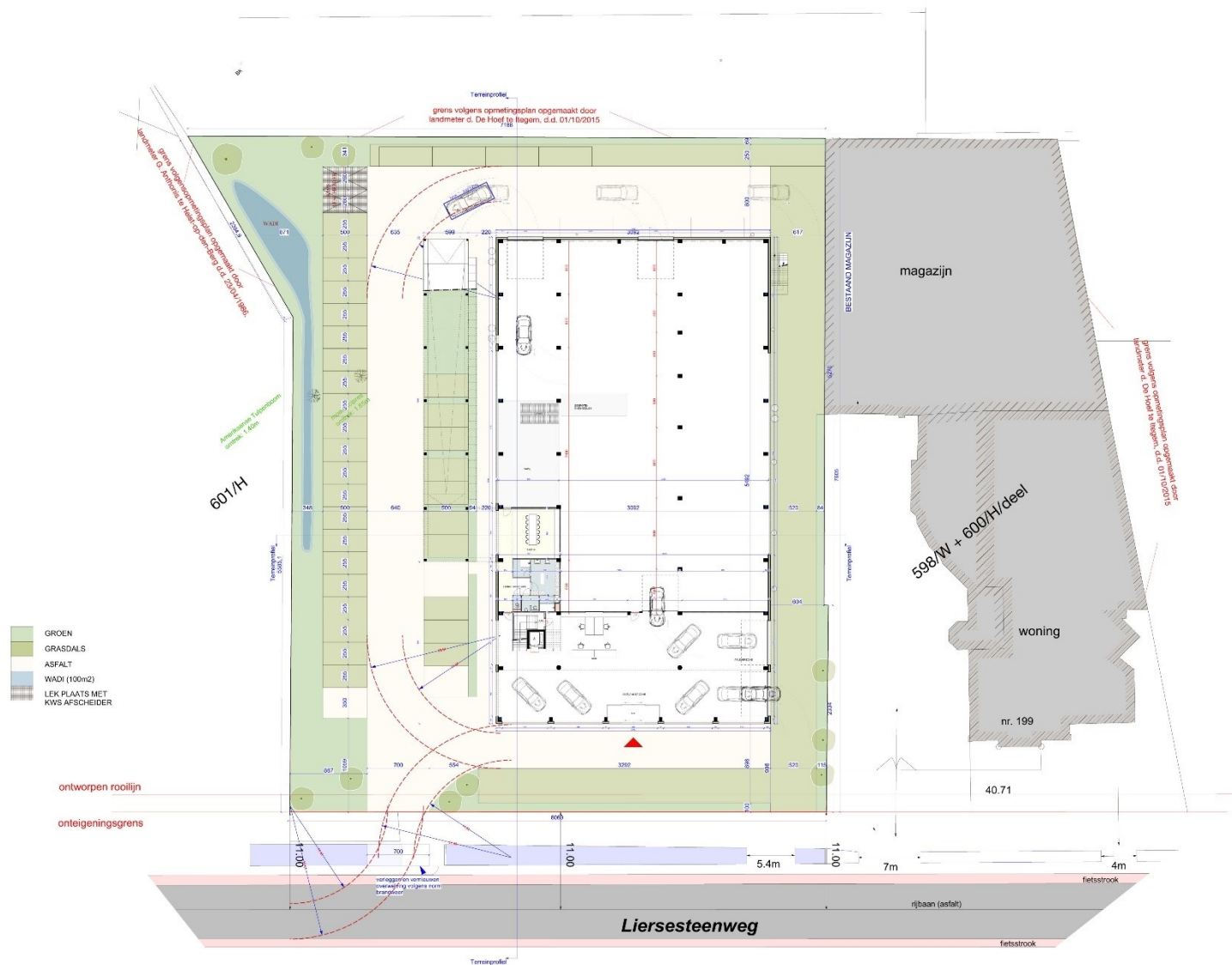
- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein?
- Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?

Randvoorwaarden: er zijn geen randvoorwaarden van toepassing.

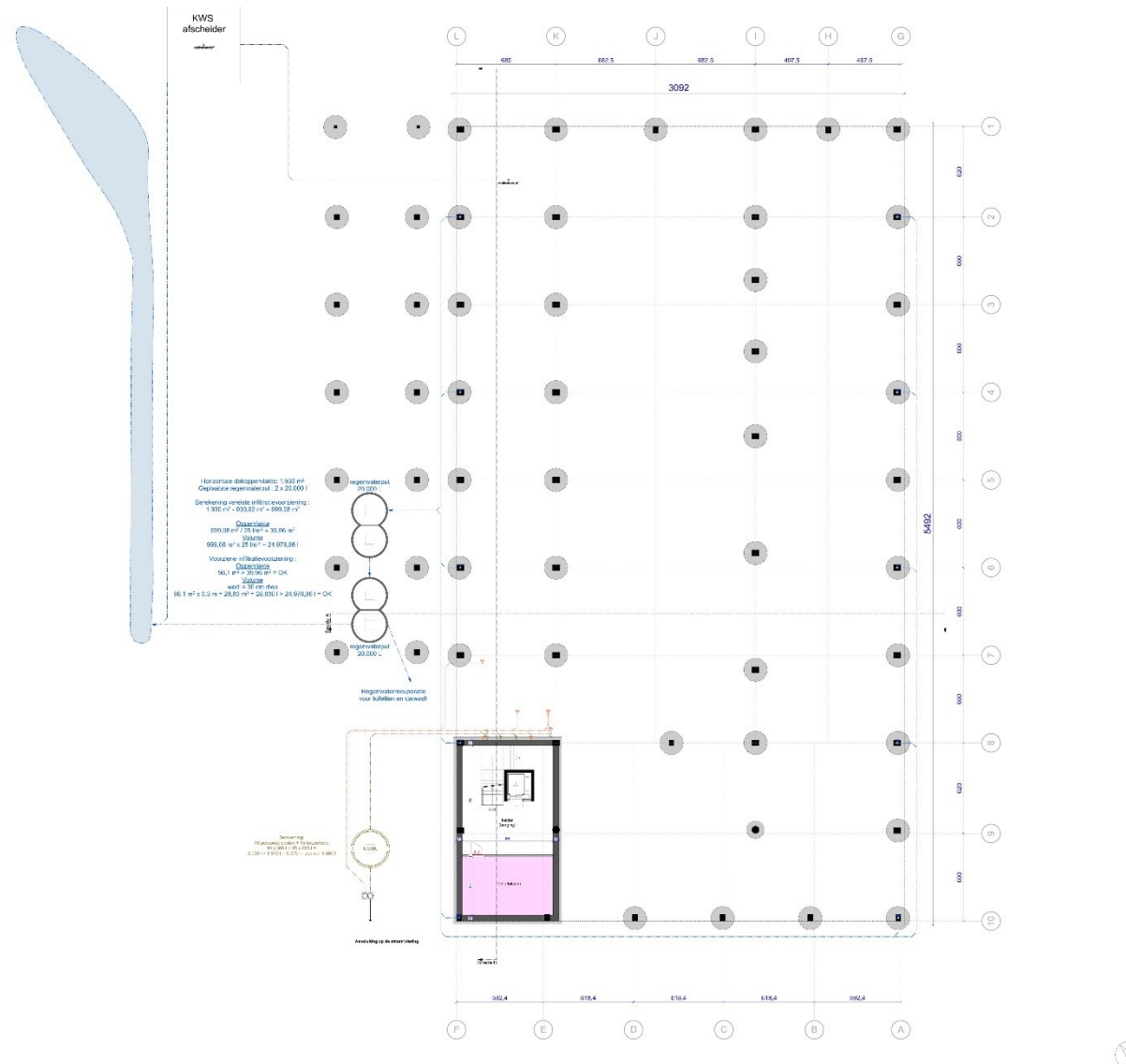
2.3.2 Beschrijving geplande werken

Op het terrein wordt de bestaande bebouwing gesloopt. In de plaats wordt een nieuwe garage opgericht. De nieuw voorziene industriebouw wordt uitgevoerd op een vloerplaat op volle grond. De precieze funderingswijze en -diepte liggen momenteel nog niet vast. Ze zijn afhankelijk van de resultaten van het sonderingsonderzoek. Een beperkte zone onder het gebouw wordt onderkelderd tot op een diepte van 3 m. Hier komt een lifput in die een iets grotere verstoringsdiepte zal kennen.

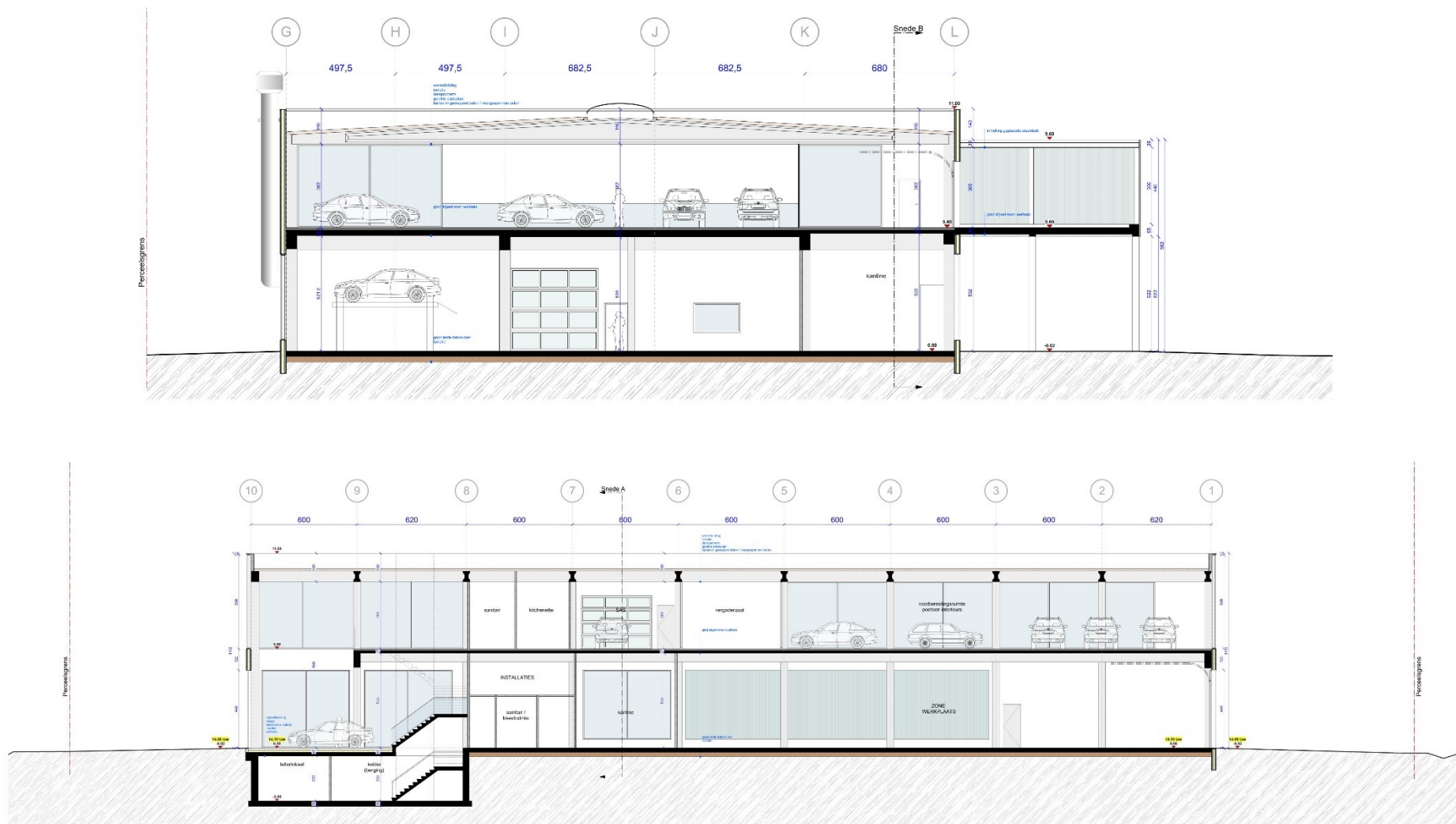
Rondom de nieuw te bouwen garage worden verhardingen en halfverhardingen aangelegd om het terrein toegankelijk te maken en parkeergelegenheid te voorzien. Rondom wordt verder nog in groenaanleg voorzien. In het oosten van het terrein komt een wadi. De aanleg van verhardingen, groenaanleg en een wadi betekenen een verstoringsdiepte van ca. 30 tot 65 cm. Andere nutsvoorzieningen omvatten de aanleg van een septische put, regenwaterputten en een KWS afscheider. De verstoringsdiepte van deze werken zal ongeveer 3,20 m bedragen.

Figuur 3: Ontwerpplan

Figuur 4: Funderings- en rioleringsplan

Figuur 5: Snedes

2.3.3 Werkwijze

Het bureauonderzoek heeft betrekking op een zone die gekenmerkt wordt door een lage densiteit aan bebouwing in het verleden. Daarom wordt bijzondere aandacht besteed aan de landschappelijke opbouw en het landgebruik van het gebied.

Voor het bureauonderzoek zijn de aardkundige gegevens online opgezocht via www.dov.vlaanderen.be en www.geopunt.be. De geomorfologische kaart en de bodemerosiekaart zijn niet beschikbaar voor het onderzoeksgebied. Het historisch kaartmateriaal is georeferenciert geraadpleegd op www.geopunt.be.

Het belangrijkste beschikbare historisch kaartmateriaal werd geraadpleegd om de gebruiksgeschiedenis van het onderzoeksgebied van de laatste eeuwen zo goed mogelijk te kennen. Met de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (1771-1778), de Atlas der Buurtwegen (1841) en de Atlas cadastrale parcellaire de la Belgique van Popp (1842-1879) worden drie momentopnames bekeken, voorafgaand aan de stafkaarten. De informatie afkomstig uit historisch kaartmateriaal kan een impact hebben op de inschatting van de kwaliteit van het eventueel aanwezige oudere bodemarchief. Beschikbare stafkaarten en luchtfoto's van het onderzoeksterrein werden geraadpleegd op www.geopunt.be en op www.cartesius.be. Ze worden enkel weergegeven in voorliggende studie wanneer ze een relevante bijdrage kunnen leveren aan de onderzoeksvragen met betrekking tot de landschapshistoriek, de gebruiksgeschiedenis van het terrein of de evolutie van de historische bebouwing.

In het kader van de vraagstelling rond het archeologisch potentieel van het terrein werden de Centrale Archeologische Inventaris en de landschapsatlas geraadpleegd. De Centrale Archeologische Inventaris is een inventaris van tot nog toe gekende archeologische vindplaatsen. Vanwege het specifieke karakter van het archeologisch erfgoed dat voor ons verborgen zit in de ondergrond, is het onmogelijk om op basis van de Centrale Archeologische Inventaris met zekerheid uitspraken te doen over de aan- of afwezigheid van archeologische sporen.

2.4 Assessmentrapport

2.4.1 Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied

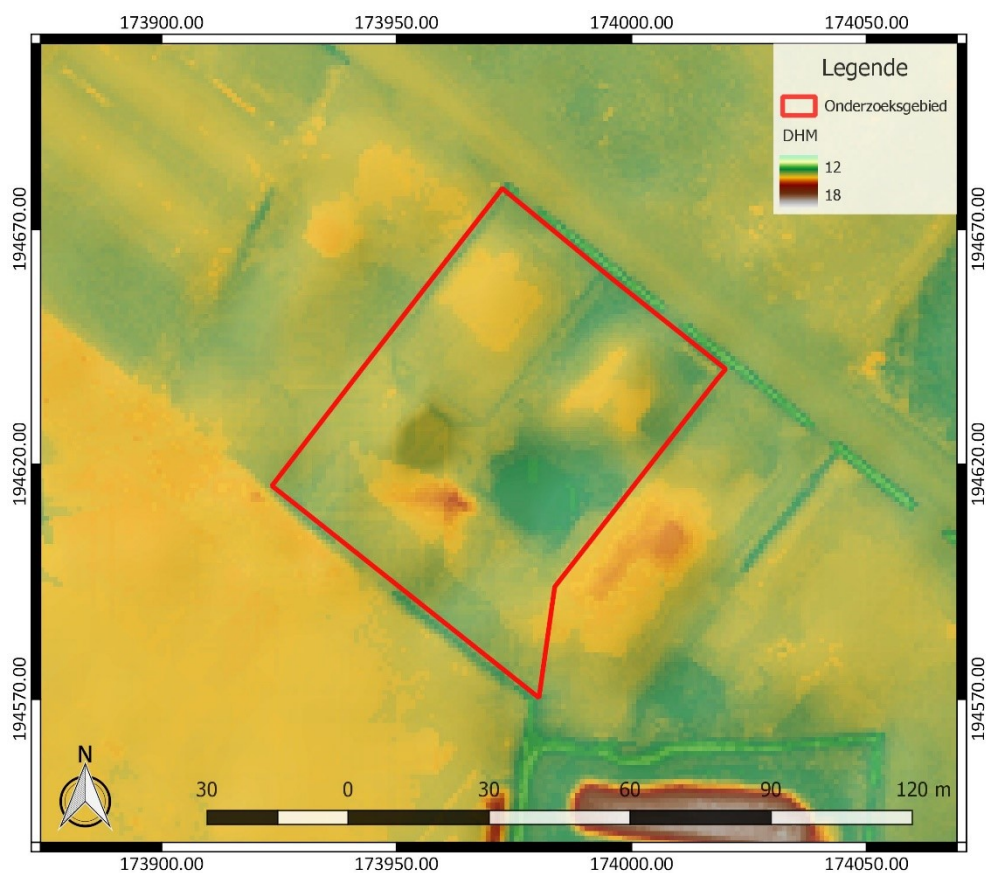
Het onderzoeksgebied is gelegen ten zuidwesten van de Liersesteenweg (Figuur 6). Volgens het gewestplan is het terrein gelegen in woongebieden met een landelijk karakter en in gebieden voor milieubelastende industrieën. Hydrografisch behoort het tot het Netebekken. Op korte afstand ten zuiden van het onderzoeksgebied stroomt de Bergebeek (Figuur 8). Ten westen vinden we ook nog de Statieloop en op grotere afstand ten zuiden stroomt de Rashoevebeek.

Geomorfologisch behoort het onderzoeksgebied tot de depressie van de *Schijns-Nete*. Dit is een laaggelegen gebied waar de topografie zich beneden de 20 m situeert. Het zuidwesten in de omgeving van Lier is het meest laaggelegen en ligt maar enkele meter boven het huidige zeeniveau. Twee duidelijke en relatief smalle, zuidwest-noordoost gerichte reliëfeenheden doorbreken deze vlakte, namelijk de ruggen van Lichtaart en Geel. De rug van Lichtaart is de meest uitgesproken die zich uitstrekt van ten noorden van Herentals over Lichtaart tot Kasterlee en wordt voor een groot deel opgebouwd uit Pliocene sedimenten. De rug van Geel is meer zuidelijker gelegen dan de rug van Lichtaart en strekt zich uit ten zuiden van Olen in de richting van Geel. De rug van Geel is opgebouwd uit de Miocene Formatie van Diest. Op de rug van Lichtaart worden hoogtes bereikt tot maximaal 33 m.³

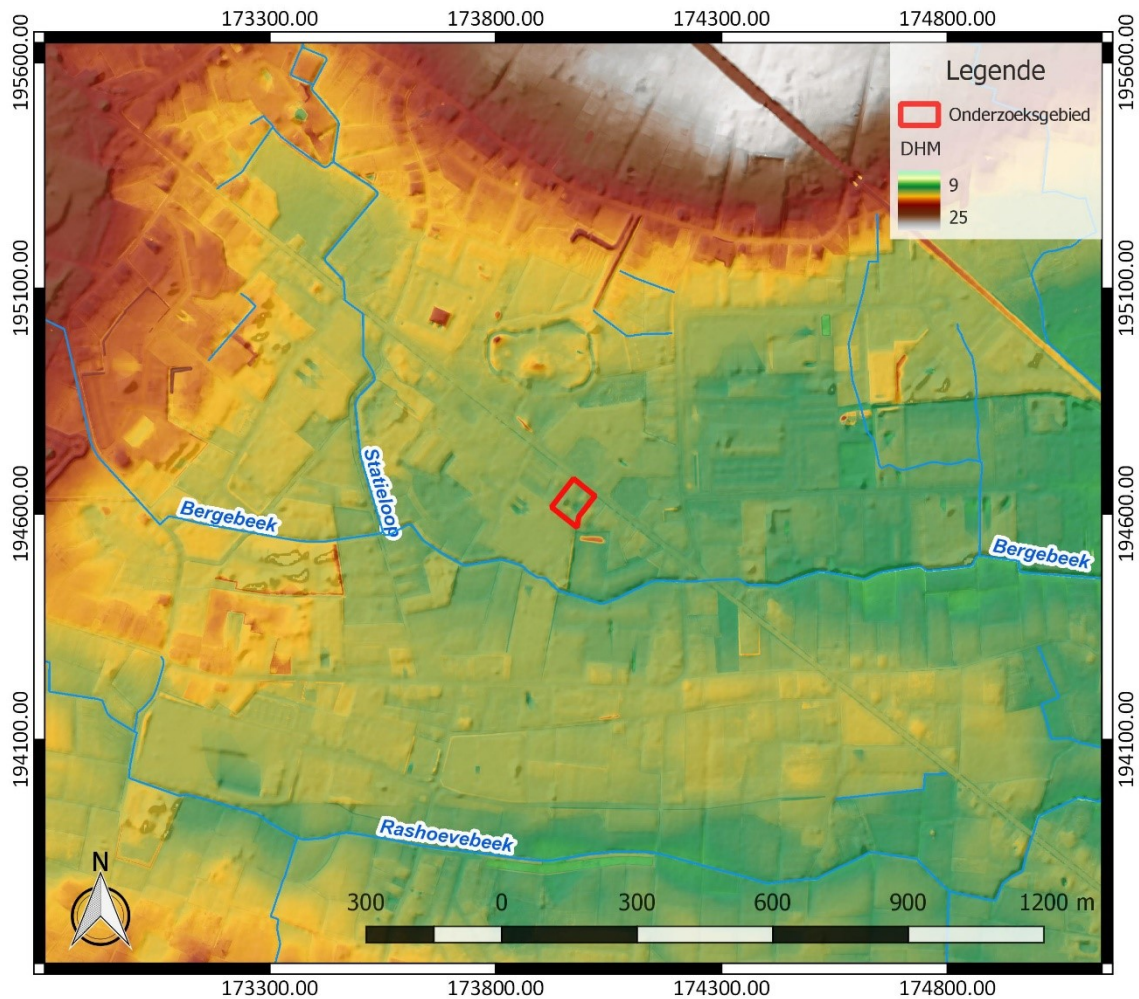
³ Goolaerts/Beerten 2006, 2

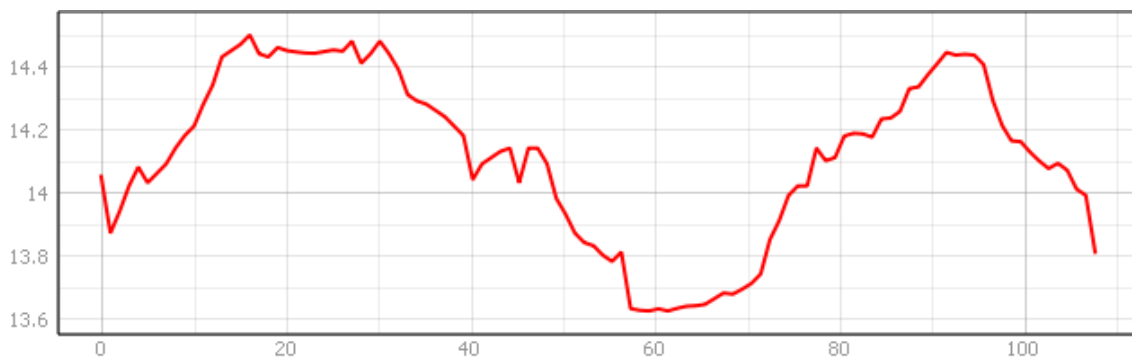
Figuur 6: Luchtfoto van 2021 met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.geopunt.be/kaart>)

Figuur 7: Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1 m en Hillshade DHM Vlaanderen I, 5 m, met aanduiding van het onderzoeksgebied

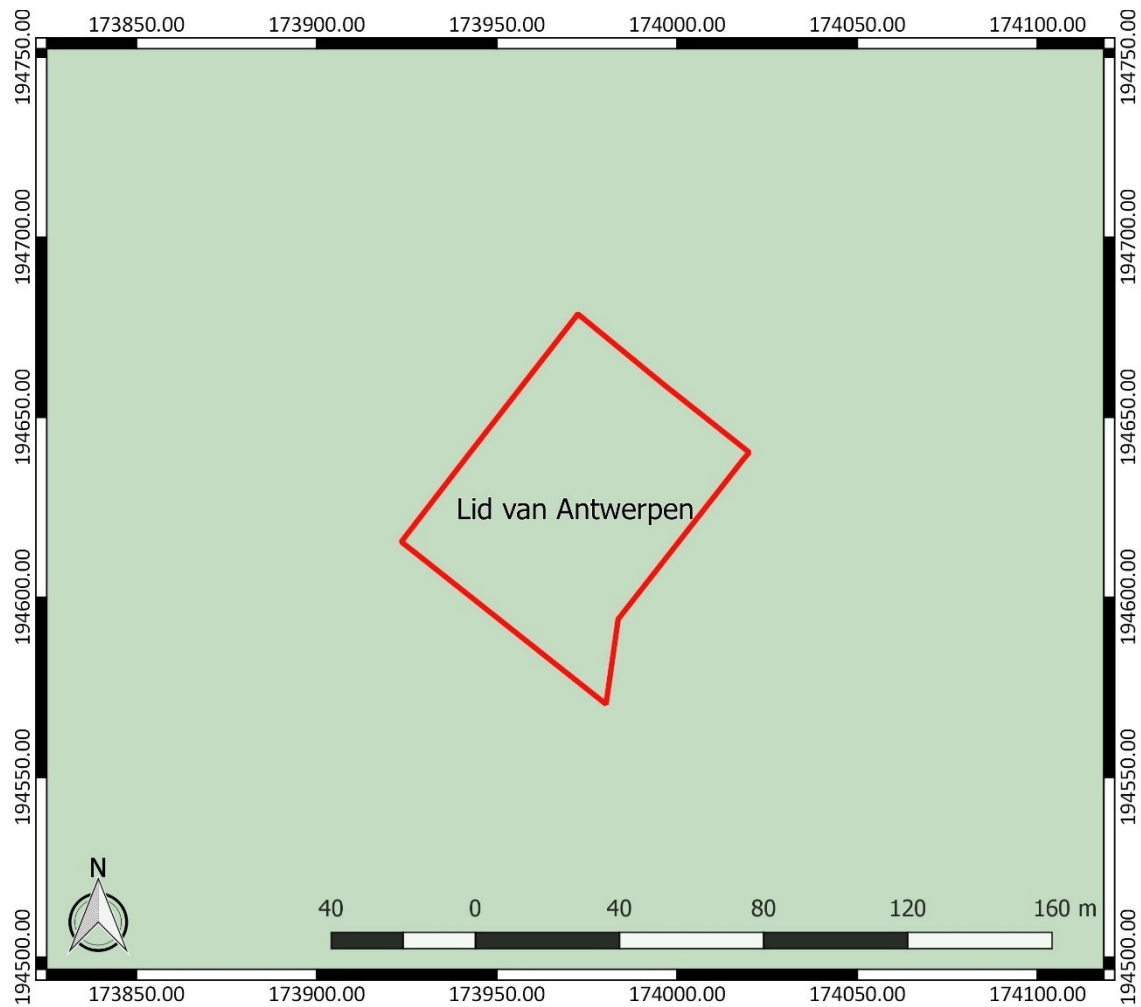

Figuur 8: Hydrografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied, Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1 m en Hillshade DHM Vlaanderen I, 5 m (<https://www.geopunt.be/kaart>)

Figuur 9: Hoogteverloop van noord naar zuid over het onderzoeksgebied (www.geopunt.be/kaart)

Het onderzoeksgebied zelf is vrij geaccidenteerd. Het lijkt er op dat het terrein plaatselijk opgehoogd is, ter hoogte van waar bebouwing opgericht is. Het terrein kent een hoogte van 13,6 tot 14,5 m TAW (Figuur 9).

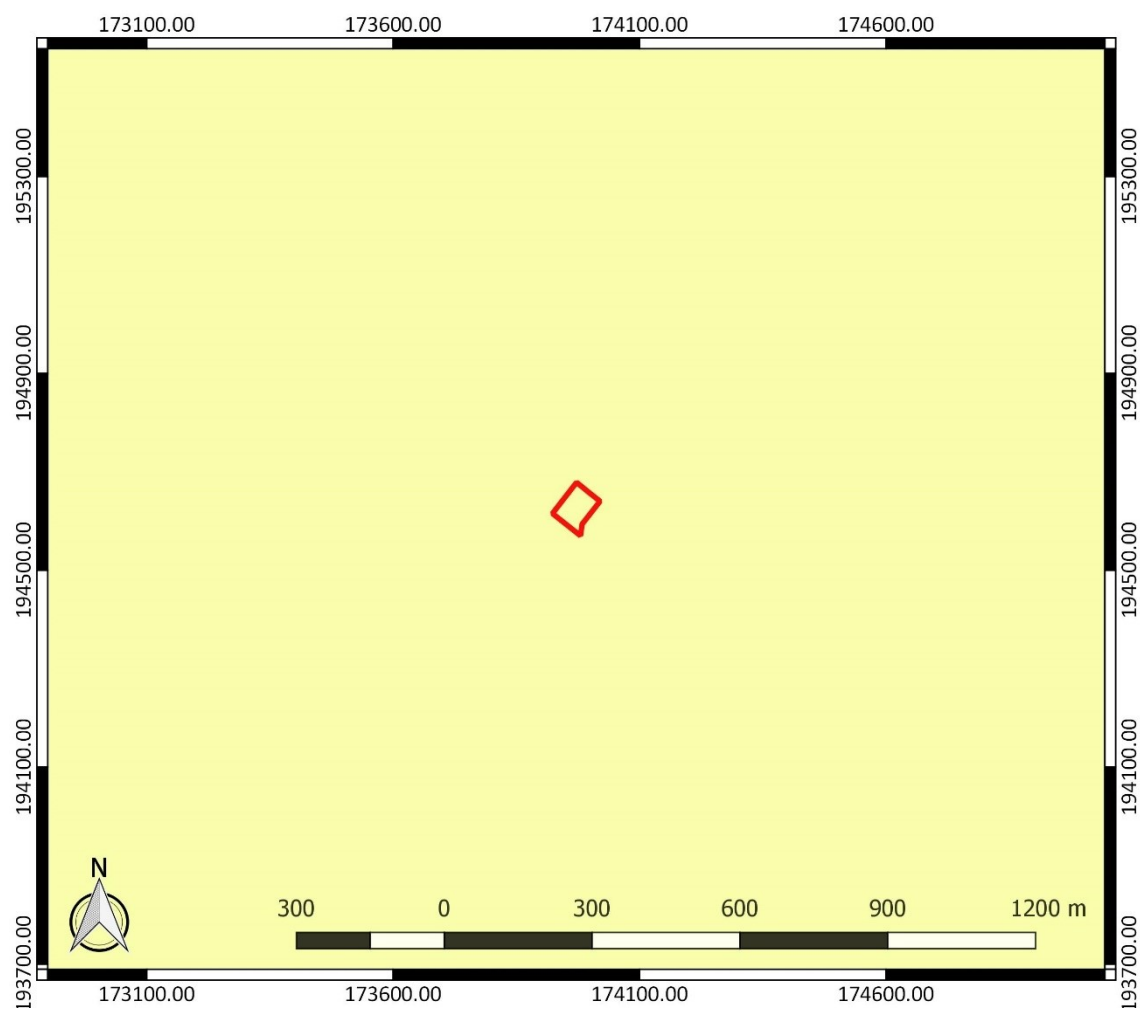
Figuur 10: Tertiaire geologische ondergrond met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

De tertiaire ondergrond van het onderzoeksgebied (Figuur 10) bestaat uit het Lid van Antwerpen. Dit wordt gekenmerkt door zwartgroen fijn zand dat sterk kleihoudend, sterk glauconiethoudend en glimmerhoudend is met schelpen, soms grof zand en beenderresten.⁴

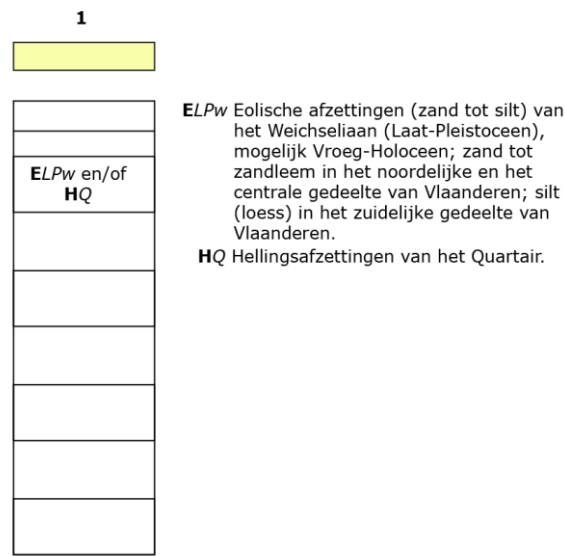
De quartairgeologische kaart (Figuur 11) geeft aan dat in het onderzoeksgebied eolische afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) en mogelijk van het Vroeg-Holoceen voorkomen en/of hellingafzettingen van het Quartair.⁵

⁴ www.geopunt.be/kaart

⁵ www.geopunt.be/kaart

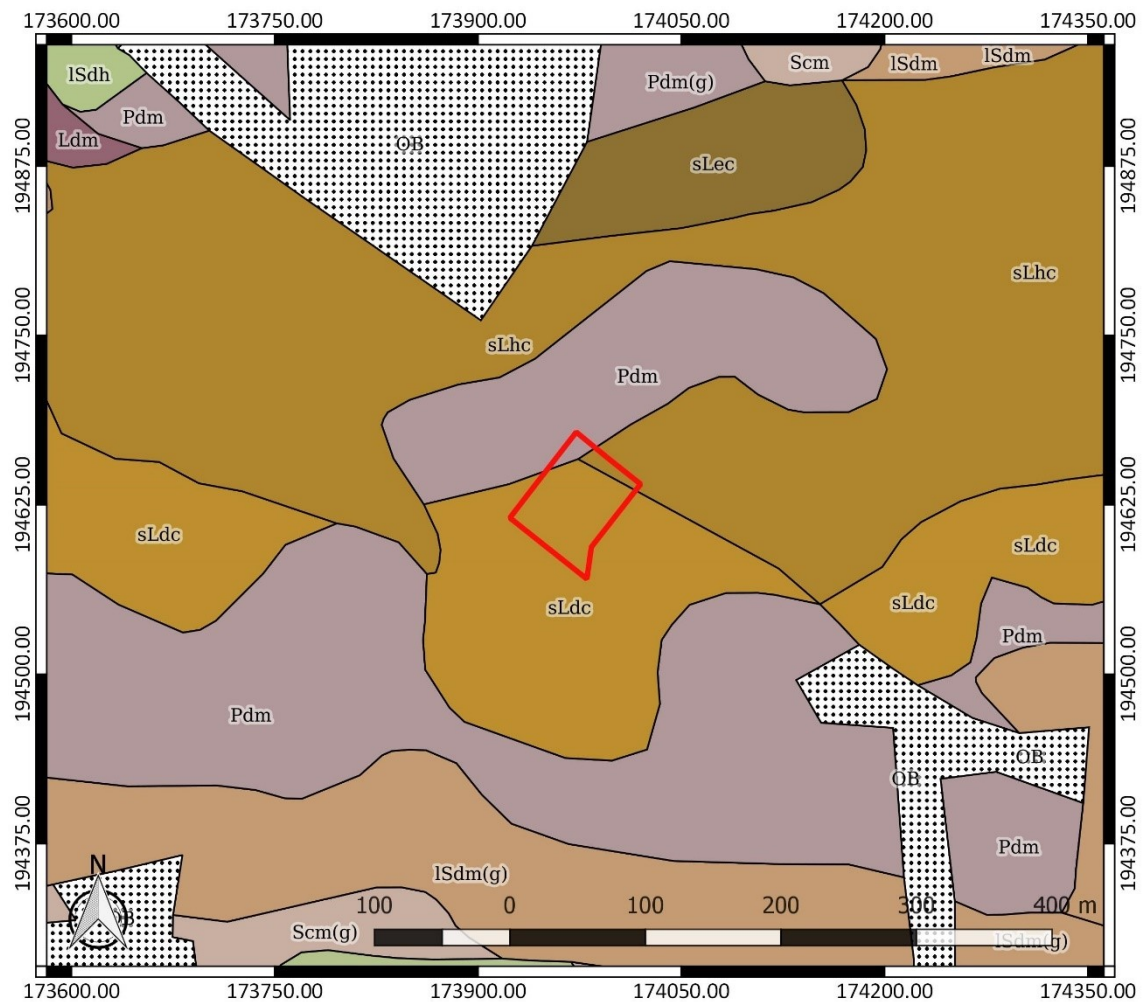

Figuur 11: Quartairegeologische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 12: Legende bij de quartairegeologische kaart (www.geopunt.be)

De bodemkaart (Figuur 13) situeert het grootste deel van het onderzoeksgebied ter hoogte van een matig natte zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont (sLdc). In het uiterste noorden geeft de bodemkaart aan dat een matig natte licht zandleembodem met dikke antropogene humus A horizont (Pdm) en een natte zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont (sLhc) te verwachten zijn.

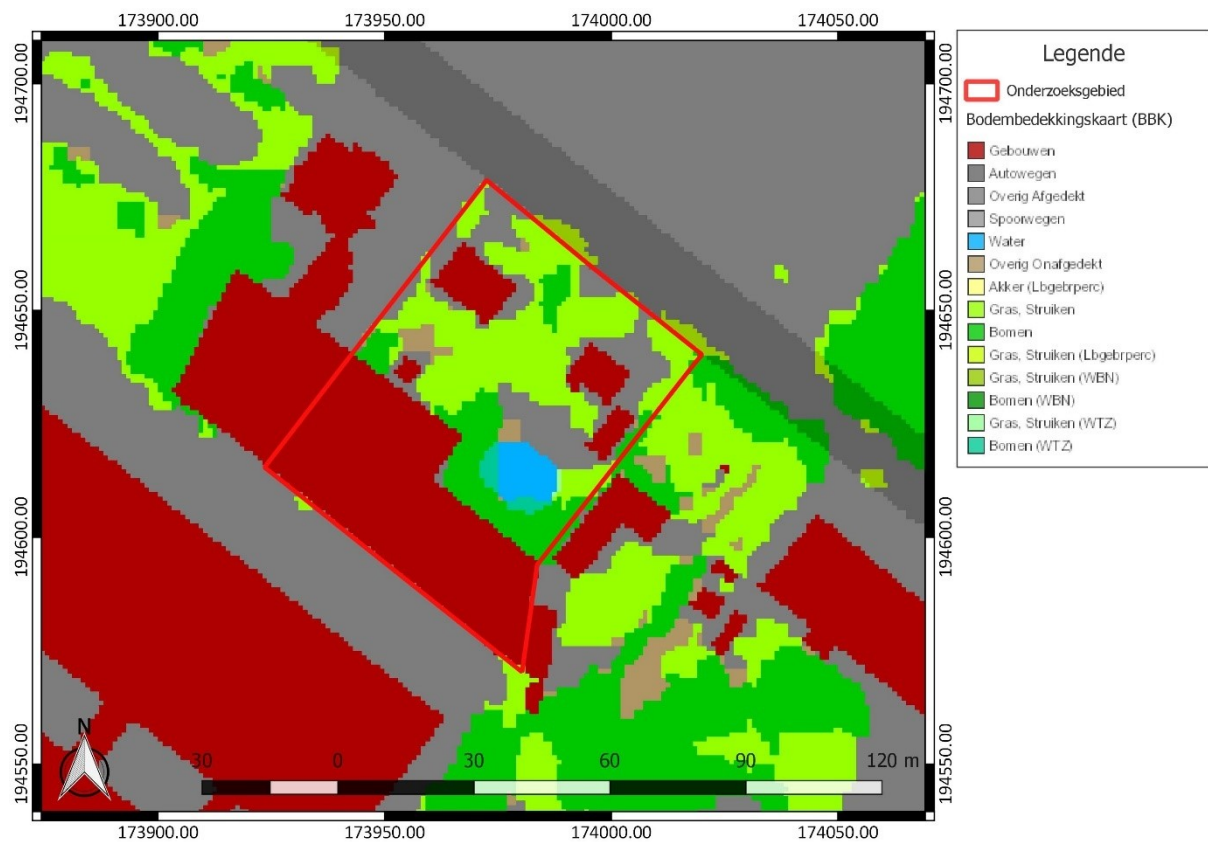
Figuur 13: Bodemkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

De aanwezigheid van een dikke antropogene humus A horizont wijst mogelijk op een goed bewaard bodemarchief. De antropogene horizont is mogelijk een plaggenbodem, het restant van een systeem van bemesting waarbij mest uit de potstal vermengd met plaggen op de akkers werd gebracht. De algemene toepassing van plaggenbemesting in de Antwerpse Kempen is te situeren vanaf het begin van de 13de eeuw en werd toegepast tot aan de industrialisering van de landbouw. De meeste plaggenbodems lijken pas vanaf de 14de of 15de eeuw gevormd. Plaggenbodems kunnen relatief dik zijn en bijgevolg een conserverende werking hebben voor het onderliggende bodemarchief, dat bij ondiepe ingrepen en landbouwvoering niet meer geraakt wordt.⁶

In het onderzoeksgebied zijn op de bodemgebruikskaart gebouwen en verhardingen te bemerken. Voor het overige wordt het onderzoeksgebied volgens de kaart ingenomen door een vijver en door gras, bomen en struiken (Figuur 14). Dit beeld komt deels overeen met het beeld dat we zien op een

⁶ Bastiaens/Van Moernick 1994, 83-86; van Doesburg *et al.* 2007, 150

recente luchtfoto (Figuur 6). Vandaag de dag blijkt een groter deel van het onderzoeksgebied verhard en is er geen vijver meer te zien.

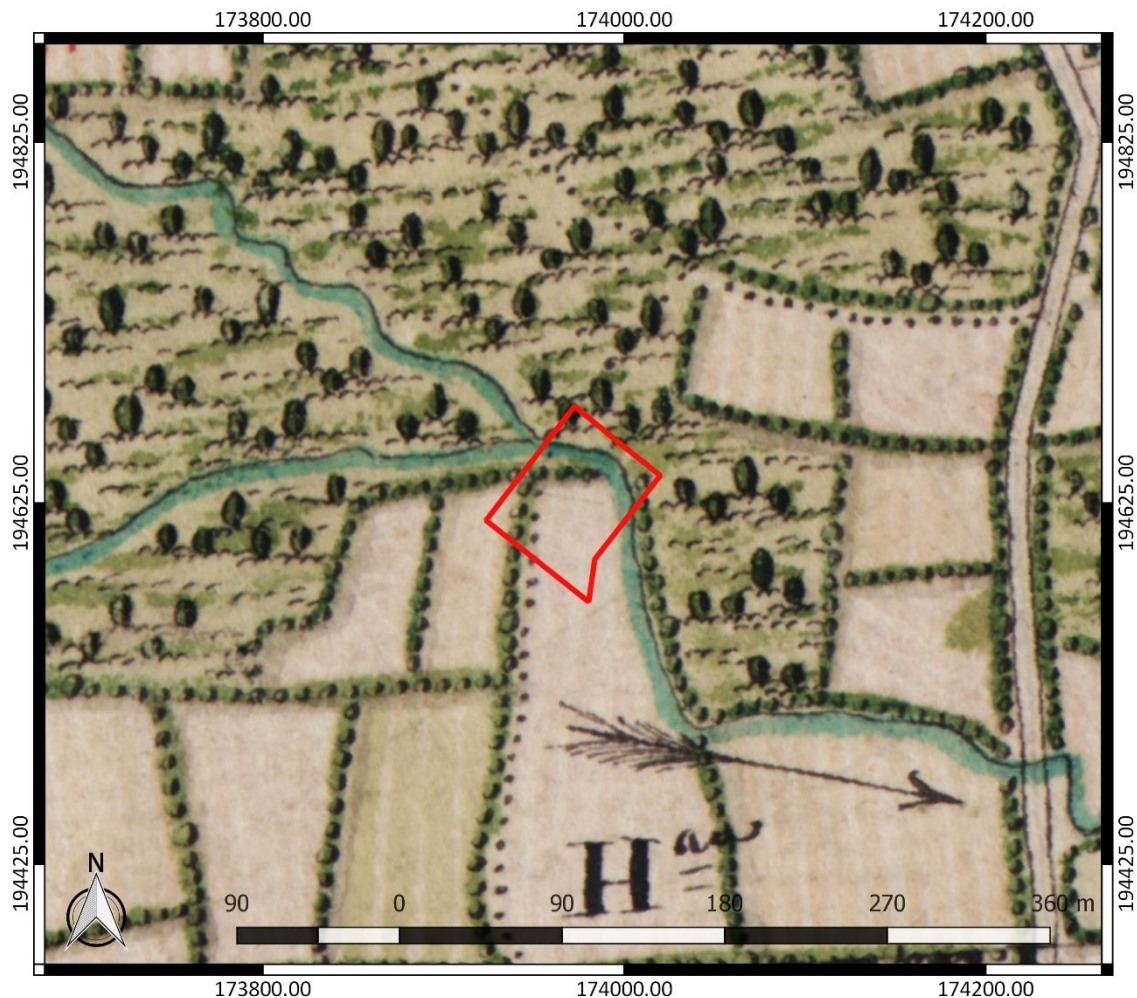
Figuur 14: Bodemgebruikskartaal met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

2.4.2 Historische beschrijving van het onderzochte gebied

Er zijn twee theorieën over het ontstaan van de gemeente Heist-op-den-Berg. Bij de eerste situeert de oudste parochiekerk zich in Lo, waar zich de eerste bevolkingskern ontwikkeld zou hebben. Met de bouw van de Sint-Lambertuskerk in de 14de eeuw zou de kern verschoven zijn naar de berg waar deze parochiekerk zich bevond. Volgens de tweede theorie zou zich op de berg de eerste kern bevinden. Wat deze tweede theorie ondersteunt, is dat de berg het hoogste punt van de provincie Antwerpen is. De oudste overgeleverde vermelding dateert uit 1008, in een oorkonde uitgevaardigd door de Duitse keizer Hendrik II bijgenaamd de Heilige (1014-1024). Uit de schenking wordt afgeleid dat Heist rond het jaar 1000 afhankelijk was van het Prinsbisdom Luik. Bij het ontstaan van het hertogdom Brabant in 1183 maakte Heist deel uit van de heerlijkheid Mechelen, dat een Luikse enclave vormde binnen het hertogdom. In 1333 werden de rechten van de heerlijkheid Mechelen aan Lodewijk Nevers, de graaf van Vlaanderen verkocht. In het midden van de 15de eeuw werden de Bourgondische hertogen de nieuwe heren van het gebied. Vanaf 1630 was er sprake van het “Land ende Vrijheid van Heist”. De Franse revolutie maakte een einde aan dit statuut.⁷

⁷ Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Heist-op-den-Berg [online] <https://id.erfgoed.net/themas/13636> (Geraadpleegd op 18-10-2022)

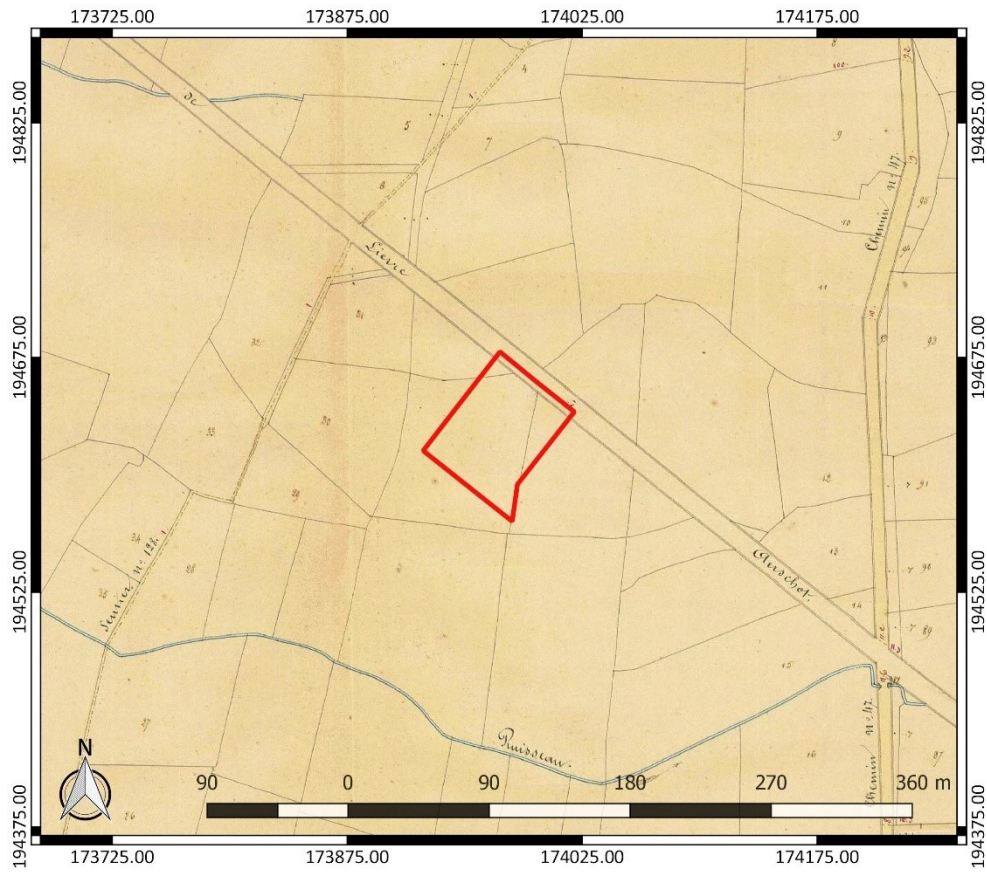
Op de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgemaakt op initiatief van graaf de Ferraris (1771-1778), is te zien dat een waterloop door het onderzoeksgebied stroomt (Figuur 15). Het moet dan gaan om de Bergebeek. Het deel van het terrein ten noorden van de waterloop is bebost. Het terrein ten zuiden van de waterloop is aangegeven als akkerland.

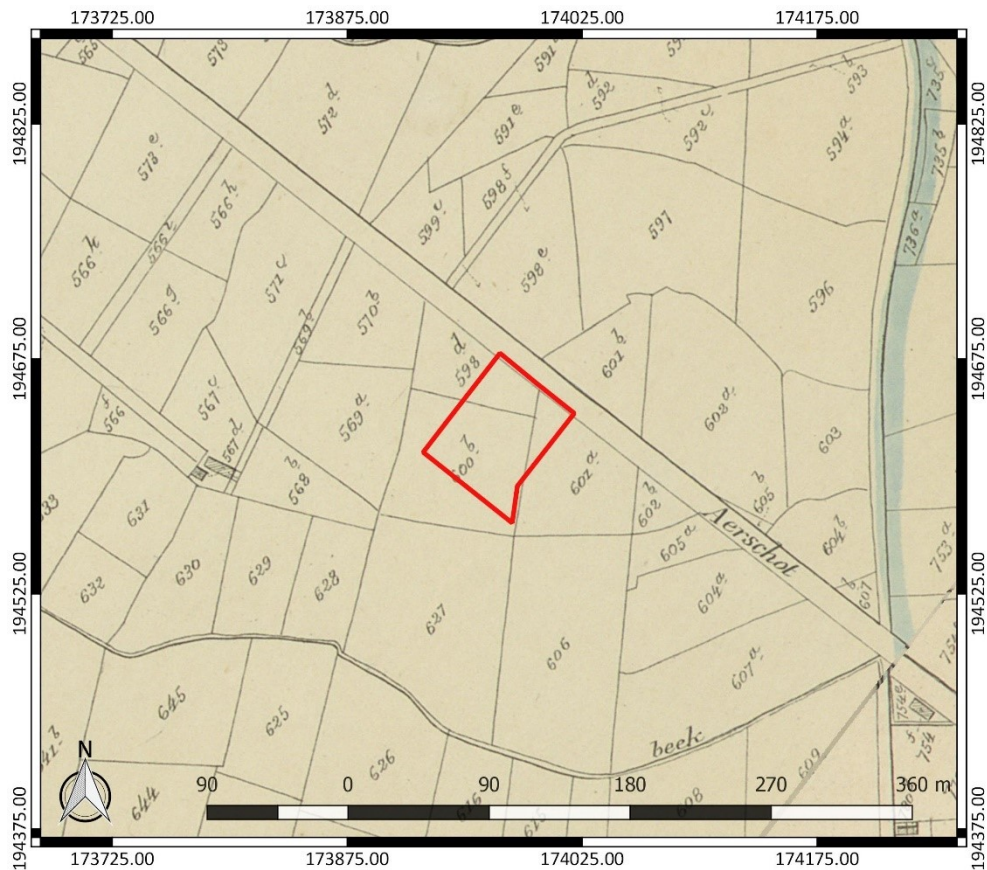
Figuur 15: Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Op de Atlas der Buurtwegen (1841) is te zien dat ten noordoosten van het onderzoeksgebied de Liersesteenweg aangelegd is (Figuur 16). Er is niet langer een waterloop te zien binnen het onderzoeksgebied. De Bergebeek wordt nu ten zuiden van het onderzoeksgebied gesitueerd. Het onderzoeksgebied zelf is onbebouwd. Mogelijk was het nog steeds bebost of in gebruik als akkerland. De Atlas cadastral parcellaire de la Belgique van P.C. Popp (1842-1879) geeft een gelijkaardig beeld weer als de Atlas der Buurtwegen. In de omgeving is slechts zeer beperkt bebouwing aanwezig.

Een luchtfoto uit 1971 (Figuur 18) lijkt aan te geven dat het terrein intussen verkaveld werd. Het oostelijke perceel binnen het onderzoeksgebied lijkt ook al bebouwd. Het is moeilijk om meer conclusies te trekken uit de luchtfoto, aangezien de resolutie van de luchtfoto daarvoor ontoereikend is.

Figuur 16: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 17: Atlas cadastral parcellaire de la Belgique van Popp met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 18: Luchtfoto uit 1971 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

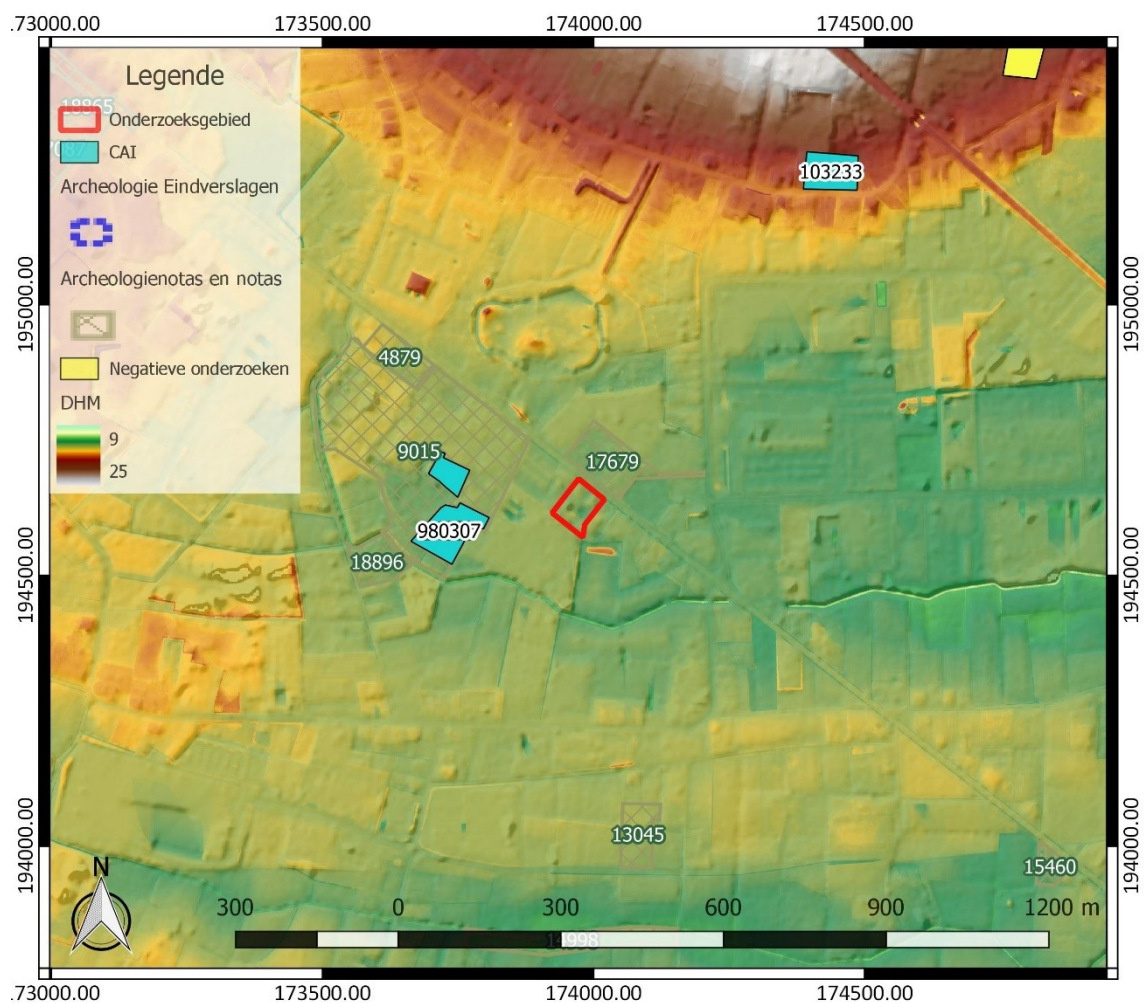

Figuur 19: Luchtfoto uit 1979-1990 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Een luchtfoto uit 1979-1990 (Figuur 19) toont dat de bebouwing binnen het onderzoeksgebied toegenomen is. We zien nu de huidige bebouwing langs de Liersesteenweg en ook een deel van de huidige bebouwing in het zuiden. Ook de vijver die aangegeven was op de bodemgebruikskaart is te zien op deze luchtfoto. Verder merken we op dat ook de bebouwing in de omgeving van het onderzoeksgebied enorm uitgebreid is. Het beeld komt grotendeels overeen met het beeld dat we zien op een recente luchtfoto (Figuur 6), maar vandaag de dag bevindt er zich een bijkomende loods in het uiterste zuiden van het terrein en is een groter deel van het terrein verhard.

2.4.3 Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader

De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) vermeldt een aantal locaties in de omgeving van het onderzoeksgebied waar archeologische resten gekend zijn (Figuur 20). De in de nabijheid gelegen archeologische waarden en de locaties met een gelijkaardige landschappelijke ligging worden besproken. Ze zijn het relevantste om het archeologisch potentieel van het terrein in te schatten.

Ten westen van het onderzoeksgebied vinden we CAI ID 980307. Deze CAI-locatie omvat twee deelzones binnen de zone van een eerder opgemaakte archeologienota (ID 9015). In het kader van de archeologienota werden een bureauonderzoek en controleboringen uitgevoerd. Uit de controleboringen bleek dat het terrein deels verstoord was. Slechts in twee deelzones bleek de bodemopbouw nog goed bewaard.⁸ In deze zones is een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd. Daaruit bleek dat het terrein sterk verstoord was, mogelijk als gevolg van bebouwing die in het verleden op het terrein aanwezig was. Verder bleek er sprake van een greppel die te interpreteren is als een perceelsgreppel en die qua ligging overeen komt met perceelsgrenzen te zien op onder meer de Atlas der Buurtwegen.⁹

Ten noordoosten, maar al gekenmerkt door een andere landschappelijke ligging dan het onderzoeksgebied, vinden we de aanduiding van een verdwenen site met walgracht die gekend is van een 18de-eeuwse historische kaart (CAI ID 103233).¹⁰

In de omgeving van het onderzoeksgebied zijn ook al verschillende archeologienota's opgemaakt. Ze bestaan nagenoeg allemaal uit een bureauonderzoek. In een aantal archeologienota's wordt verder vooronderzoek geadviseerd, maar er zijn ook archeologienota's opgemaakt in de omgeving van het onderzoeksgebied die aangeven dat na uitvoering van het bureauonderzoek geen bijkomend archeologisch onderzoek meer nodig is.

Voor een terrein ten noorden van het onderzoeksgebied (ID 17679) bleek dat bijvoorbeeld het geval. Na evaluatie van de impact van de geplande werken, bleek dat de bijkomende negatieve impact van de geplande werken op het bodemarchief er dusdanig beperkt was, dat het potentieel op kennisvermeerdering in geval van bijkomend onderzoek te laag was om de uitvoering van bijkomend onderzoek te rechtvaardigen.¹¹

Ten westen van het onderzoeksgebied, ter hoogte van ID 4879, werden controleboringen uitgevoerd. Daaruit bleek dat een groot deel van het onderzoeksgebied verstoord was. De verstoringsgraad betekent dat het potentieel op kennisvermeerdering in geval van verder vooronderzoek opnieuw te beperkt is om de kosten te verantwoorden.¹²

Andere gekende archeologische waarden in de omgeving van het onderzoeksgebied bevinden zich al op vrij grote afstand ten opzichte van het onderzoeksgebied of kennen een verschillende landschappelijke ligging. Ze zijn weinig relevant om het archeologisch potentieel van het terrein in te schatten. Daarom worden ze hier niet nader toegelicht. Archeologienota's of nota's van terreinen in de omgeving die geen relevante aanvulling op de reeds besproken CAI-locaties geven, lichten we daarom hier niet afzonderlijk toe.

⁸ Acke/Bracke 2018, 24-28

⁹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Liersesteenweg 203 [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/980307> (Geraadpleegd op 18-10-2022)

¹⁰ Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Den Bosch [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/103233> (Geraadpleegd op 18-10-2022)

¹¹ Pape-Luijten 2021, 41

¹² Claesen *et al.* 2017, 45

2.4.4 Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese

Na uitvoering van het bureauonderzoek kunnen de onderzoeksvragen die vooropgesteld werden, beantwoord worden.

Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein? Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?

Uit het bureauonderzoek blijkt dat het terrein gekenmerkt wordt door een matig natte tot natte bodem. In de 18de eeuw zou een waterloop over het terrein gelopen hebben en was het terrein verder deels in gebruik als akkerland en deels in gebruik als bos. Bij de aanleg van de Liersesteenweg en de oprichting van de latere bebouwing blijkt de waterloop verlegd te zijn en werd het terrein ook gedeeltelijk opgehoogd, zoals we kunnen zien op het DTM. De ophoging diende waarschijnlijk ook om de natte bodemeigenschappen van het terrein te verbeteren. Dat dit niet alleen ter hoogte van het onderzoeksgebied gebeurde, maar ook elders langs de Liersesteenweg en op korte afstand tot het onderzoeksgebied, blijkt uit controleboringen en een proefsleuvenonderzoek die eerder al uitgevoerd werden. Ze tonen systematisch aan dat de ondergrond langs de Liersesteenweg sterk verstoord is. Ook op het terrein zelf hebben in het kader van de oprichting van bebouwing, de aanleg van een vijver en de aanleg van verhardingen al heel wat bodemingrepen plaatsgevonden. Dit alles doet ons besluiten dat het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied slechts laag is.

Wat is de impact van de geplande werken?

Binnen het volledige onderzoeksgebied worden werken gepland. De voornaamste werken omvatten de sloop van de bestaande bebouwing, de oprichting van een nieuwe garage en bijhorende omgevingsaanleg. De meeste bodemingrepen kennen slechts een beperkte verstoringsdiepte, tot ca. 65 cm diepte. Enkel ter hoogte van de geplande kelder, funderingen en nutsvoorzieningen zal de verstoringsdiepte plaatselijk sterker oplopen. We verwachten echter dat binnen het onderzoeksgebied het bodemarchief al sterk aangetast is als gevolg van verschillende bodemingrepen die er in het verleden hebben plaatsgevonden. Bijgevolg is de verwachte bijkomende negatieve impact van de geplande werken op het bodemarchief verwaarloosbaar.

2.4.5 Afweging noodzaak verder vooronderzoek

Het bureauonderzoek toont aan dat het onderzoeksgebied slechts een laag archeologisch potentieel kent. Op het terrein blijken in het verleden al verschillende bodemingrepen plaatsgevonden te hebben, die een aantasting van het bodemarchief veroorzaakt hebben. Om te beginnen liep er in de 18de eeuw een waterloop over het terrein. Die waterloop werd verlegd toen de Liersesteenweg aangelegd werd. Hoogstwaarschijnlijk werd het terrein daarbij ook al deels opgehoogd. Nog later, toen bebouwing binnen het onderzoeksgebied verscheen, blijkt het terrein nog eens plaatselijk opgehoogd te zijn. De oprichting van bebouwing en de aanleg van verhardingen en van een vijver in het verleden hebben allemaal een negatieve impact gehad op het bodemarchief. Uit eerder onderzoek ten westen van het terrein en ook langs de Liersesteenweg, blijkt dat de volledige zone ten zuiden van de Liersesteenweg sterk verstoord is.

De bijkomende negatieve impact van de geplande werken zal als gevolg van de verwachte aantasting van het bodemarchief eerder beperkt zijn, maar ook omdat het terrein in het verleden opgehoogd werd en de meeste geplande bodemingrepen slechts ca. 65 cm diep zullen reiken. Enkel ter hoogte van de funderingen, de nieuwe kelder en de nutsvoorzieningen wordt een grotere verstoringsdiepte gepland. Dit alles doet besluiten dat het onderzoeksgebied enerzijds slechts een laag archeologisch potentieel kent en anderzijds dat de bijkomende negatieve impact van de geplande werken op het bodemarchief eveneens beperkt is. Daaruit volgt dat de uitvoering van bijkomend archeologisch vooronderzoek op het terrein in het kader van de geplande werken een te beperkt potentieel op

kennisvermeerdering kent om de kosten ervan te verantwoorden. Daarom worden in het kader van de geplande werken op het terrein geen bijkomende archeologische maatregelen meer nodig geacht.

3 Samenvatting

Naar aanleiding van plannen voor de sloop van de bestaande bebouwing en de oprichting van nieuwe bebouwing met bijhorende omgevingsaanleg was de opmaak van een archeologienota nodig. Uit het uitgevoerde bureauonderzoek blijkt dat het archeologisch potentieel van het terrein slechts laag is. Er vonden in het verleden al heel wat bodemingrepen plaats. Zo liep er oorspronkelijk een waterloop over het terrein. Die werd omgeleid bij de aanleg van de Liersesteenweg. Wellicht werd het terrein daarbij ook opgehoogd. Ook toen bebouwing verscheen binnen het onderzoeksgebied werd het terrein deels opgehoogd. Verder vond er de aanleg van een vijver en van verhardingen plaats. Eerder onderzoek op korte afstand ten westen van het onderzoeksgebied geeft aan dat het bodemarchief er systematisch verstoord is.

Een afweging van de impact van de geplande werken geeft dan weer aan dat de diepte van de geplande bodemingrepen overwegend beperkt is en dat er slechts plaatselijk diepere bodemingrepen uitgevoerd zullen worden. De bijkomende negatieve impact van de geplande werken op het bodemarchief is daardoor beperkt. Alles samen komen we tot het besluit dat de uitvoering van bijkomend archeologisch onderzoek op het terrein een te beperkt potentieel op kennisvermeerdering inhoudt om de kosten ervan te verantwoorden.

4 Bibliografie

4.1 Publicaties

Acke, B./M. Bracke, 2018: *Archeologienota Heist-op-den-Berg Liersesteenweg 203. Verslag van Resultaten*, Moerbeke (2018-091).

Bastiaens, J./J.M. Van Moernick, 1994: Bodemsporen van beddenbouw in het zuidelijk deel van het plaggenlandbouwareaal: getuigen van 17de-eeuwse landbouwintensivering in de Belgische provincies Antwerpen en Limburg en de Nederlandse provincie Noord-Brabant, *Historisch Geografisch Tijdschrift* 12.3, 81-90.

Claesen, J./B. Van Genechten/G. Verbeelen/E. Dirix/A. Sys/E. Audenaert/K. Bouckaert, 2017: *Archeologienota Heist-op-den-Berg – Seutin*, Kortenaken (ARCHEBO-Rapport 2017I27).

Goolaerts, S./K. Beerten, 2006: *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart. Kaartblad 16 Lier*, Leuven.

Pape-Luijten, H.G., 2021: *Liersesteenweg naast 240C, Heist-op-den-Berg (gemeente Heist-op-den-Berg)*. *Archeologienota*, Geel (VEC Nota 828).

Van Doesburg, J./M. De Boer/J.H.C. Deebe, 2007: *Essen in zicht. Essen en plaggendekken in Nederland. Onderzoek en beleid*, Amersfoort (Nederlandse archeologische rapporten 34).

4.2 Websites

Cartesius (2022)
<https://www.cartesius.be>

Databank ondergrond Vlaanderen (2022)
<https://dov.vlaanderen.be/>

Geoportaal Onroerend Erfgoed (2022)
<https://geo.onroenderfgoed.be/>

Geopunt Vlaanderen (2022)
<https://www.geopunt.be/>

Inventaris Onroerend Erfgoed (2022)
<https://inventaris.onroenderfgoed.be>

Onderzoeksbalans Onroerend Erfgoed Vlaanderen (2022)
<https://www.onderzoeksbalans.be>

5 Bijlagen

5.1 Archeologische periodes

